

**M. B. COLLEGE OF COMMERCE AND
SHREE G. M. N. LALJI ARTS COLLEGE,
DEHGAM**

**BASIC PHYSIOLOGICAL
PSYCHOLOGY
S.Y. (B.A.) SEM - 3
PAPER NO - 203
UNIT - 1**

**DR. T. A. CHANDALIA
ASSISTANT PROFESSOR
DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY
ARTS AND COMMERCE COLLEGE, DEHGAM**

CONTACT - TRUPTICHANDALIYA03@GAMIL.COM

શરીરલક્ષી મનોવિજ્ઞાનના અભ્યાસના અભિગમો-

(૧) તત્ત્વજ્ઞાનીય અભિગમ-

- કોઈપણ સમસ્યાના ઉકેલ માટે ચિંતન અથવા તો કલ્પનાની પદ્ધતિ અપનાવવામાં આવે છે.
- આત્મા, દીવ્યતત્ત્વ, અંતિમ તત્ત્વ, ઈશ્વર, સેતાન જેવા આધિભૌતિક અને અલૌકિક તત્ત્વોની કલ્પના.

તત્ત્વજ્ઞાનના મન અને શરીર વિશેના ચાર વિરોધિ સિદ્ધાંતોની ચર્ચા નીચે મુજબ છે:-

(૧)
એકત્વવાદ

- મન અને શરીર એકબીજા સાથે સંકળાયેલા છે.

(૨) દ્વૈતવાદ

- મન અને શરીર તદ્દન જુદા-જુદા / સ્વતંત્ર રીતે કામગીરી કરે છે.

(૩)
ભૌતિકવાદ

- શરીરને વધુ મહત્વ, શરીરની અસર મન પર થાય મનની અસર શરીર પર ન થાય.

(૪)
આદ્યાત્મવાદ

- મનને વધુ મહત્વ, શરીરની અસર મન પર ન થાય, મનની અસર શરીર પર થાય.

તત્ત્વજ્ઞાનીય અભિગમની મર્યાદાઓ-

- અવૈજ્ઞાનિક બાબતોનો અભ્યાસ – ચિંતન, કલ્પના, અંતસ્કુરણા...
- જીવ, જગત, આત્મા, મન, ઈશ્વર વિષે વસ્તુલક્ષી પદ્ધતિ દ્વારા ચકાસણીનો અભાવ
- તત્ત્વજ્ઞાનીય સિદ્ધાંતોમાં મત-મતાંતરો અને વાદવિવાદો વધુ.
- સમગ્ર જીવન વિષે સમજૂતી પ્રાપ્ત કરવાનો પ્રયાસ થતો હોવાથી વિશિષ્ટ સમસ્યાના અભ્યાસમાં ઊંડા ઉતરી સકતા નથી.

તત્ત્વજ્ઞાનીય અભિગમનાં લાભો-

- સમસ્યાના ચિંતન માટે ધારણા અને અટકળો મદદરૂપ
- જ્યાં વાસ્તવિક ખરાઈ નાં કરી શકાય ત્યાં ચિંતન દ્વારા બૌદ્ધિક સંતોષની પ્રાપ્તિ
- તત્ત્વજ્ઞાનીય વિચારણા સમગ્ર જીવનને અર્થમય બનાવી શકે.

(૨) ચિકિત્સાત્મક અભિગમ-

- મન અને શરીર વચ્ચે ઘનિષ્ઠ સંબંધ છે.
- શારીરિક કે માનસિક માંદગીની સારવાર કરવાના હેતુથી મન અને શરીર વચ્ચેના સંબંધ તપાસવાના વલણને ચિકિત્સાત્મક અભિગમ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- દર્દીકેન્દ્રી – દર્દીના રોગના કારનો જાની પુનઃ આંતર્રદ્રષ્ટિ કેળવે.
- પોલબ્રોકા (૧૮૬૧) – કપાલી ખંડનો નીચેનો ભાગ – વાણીનું કેન્દ્ર
- પ્રયોગ – કપાલીખંડ અને મગજના નીચલા કેન્દ્ર વચ્ચેનો સંબંધ કાપી નાખવાથી – વ્યક્તિ ચિંતા મુક્ત વૈજ્ઞાનિક સાબિતી નથી.

ચિકિત્સક પાસે બે પ્રકારના દર્દીઓ આવે છે –
(૧) માનસિક કારણ → શારીરિક બિમારી કે વિકૃતી
(૨) શારીરિક કારણ → માનસિક વિકૃતી

ચિકિત્સાત્મક અભિગમની મર્યાદાઓ-

- હેતુ દર્દીકેન્દ્રી – વ્યવહારુ હોવાથી તેમજ નિદાન અને સારવારમાં જ રસ હોવાથી શારીરિક અને માનસિક રોગના મૂળ સુધી જઈને તેને શોધી કાઢવાનું વલણ ધરાવતા નથી.
- દર્દી તંદુરસ્ત હતો ત્યારે શારીરિક ખામી હતી કે નહિ તે જોવાનો અવકાશ રહેતો નથી.
- ચિકિત્સાત્મક અભ્યાસ ક્વા માટે ચોક્કસ પ્રકારના દર્દી અભ્યાસ સમયે મળવા મુશ્કેલ છે.

(3) વૈજ્ઞાનિક અભિગમ -

- મન અને શરીર વચ્ચેનો સંબંધ જાણવા માટે વૈજ્ઞાનિક અભિગમ કેળવે છે.
- વૈજ્ઞાનિક અભિગમ વાસ્તવવાદ ઉપર ભાર મુકે છે.
- ઘટનાને સમજવા → ધારણા ઘડવી → ધારણા ચકાસણી → નિષ્ફળ ધારણાનો અસ્વીકાર → નવી ધારણા ઘડવી → ધારણા પુરવાર થવાથી નિયમ/સિધ્ધાંતની રચના.
- વર્તનનાં શારીરિક પાસા સમજવા....સંવેદન, પ્રત્યક્ષીકરણ, આવેગ, પ્રેરણા, શિક્ષણ, વિચારણા સ્મૃતિ અંગે પ્રયોગશાળામાં પ્રાણીઓ ઉપર પ્રયોગો.
- જીવંત પ્રાણી પર પ્રયોગો કરવા મુશ્કેલ બને છે.
- માનવ મુલ્યો અને નીતિના ધોરણોને ધ્યાનમાં રાખતા અમુક પ્રયોગો શક્ય નથી.
- પ્રયોગો શક્ય ન હોય ત્યાં ચિકિત્સાત્મક અભ્યાસો ઉપયોગી બને છે.